

ОДЛУКЕ ВРХОВНОГ СУДА СРБИЈЕ

Момент наслеђивања

Наследник стиче то својство моментом смрти оставиоца, без обзира када је решење о наслеђивању донето.

Из образложења:

”Према члану 123. став 1. Закона о наслеђивању, наслеђе се отвара смрћу оставиоца, тако да наследник стиче право од тог момента а не од доношења оставинског решења. Отуда је без значаја навод у ревизији да је оставинско решење донето после објављивања фелтона. Онај ко хоће да се користи ауторским делом после смрти аутора, мора потражити наследнике и пре то што у оставинском поступку буде донето решење о наслеђивању.”

(Пресуда Врховног суда Србије, Рсп. 2365/95 од 5.6.1995)

Карактер права на откуп стана

(члан 15. и члан 6. став 1. Закона о стамбеним односима)

Право на откуп стана установљено је у корист одређеног круга лица, под условом да стан који је предмет откупа користе, па је у питању лично право које престаје смрћу титулара тог права и не може бити предмет наслеђивања у смислу члана 2. Закона о наслеђивању.

Из образложења:

”Из стања у списима произлази да је Н.М. носилац станарског права на предметном стану поднела 1. октобра 1991. године захтев за откуп стана, преко адвоката по специјалном пуномоћју. Међутим, за њеног живота није закључен уговор о откупу стана.

Према становишту Врховног суда правилно је примећено материјално право када је предлог предлагача којим су тражили да се донесе решење којим би били оглашени наследницима права на откуп стана пок. Н.М. одбијен као неоснован. Наиме, према члану 6. став 1. Закона о стамбеним односима (”Сл. гласника СРС” број 12/90) носилац станарског права, закупца стана и чланови њиховог породичног домаћинства могу откупити стан у друштвеној својини који користе и стога право на откуп стана представља лично право установљено у корист тачно одређеног круга лица, под условом да стан који је предмет откупа користе.

Пок. Н.М. је услед смрти престало својство носиоца станарског права односно закупца стана, када се угасило и њено право на откуп стана. После њене смрти овим правом би се могла користити лица из члана 15. ст. 2. и 3. Закона о стамбеним односима под условом да закључе уговор о коришћењу стана, али и у том случају ова лица се правом на откуп стана користе као

личним правом, с обзиром на своје својство на стану, а не као наследници свог правног претходника.

Како се ради о личном праву које престаје смрћу, на основу члана 94. став 3. Закона о облигационим односима престаје и пуномоћје које је пок. Н.М. издала адвокату за закључење уговора о откупу стана, јер се на основу пуномоћја не може закључити уговор о прибављању оних права за чије остваривање више није било законских услова."

(Врховни суд Србије. Рев. 4307/93 од 15.12.1993)

Способност за наслеђивање

Ако се законском наследнику оставиоца, пошто се одрекао наслеђа, роди живо дете, оно се позива на наслеђе ако је било зачето у моменту смрти оставиоца.

Из образложења:

"Кад су се законски наследници оставиоца, кћи и син, одrekli од наслеђа, имовину која представља предмет заоставштине, према оставином решењу, наследили су супруга оставиоца и друга кћи, свака са уделом од по 1/2.

У ревизији се, међутим, истиче, да је син, пошто се пред судом 8. октобра 1992. године одрекао наслеђа, добио 20.12.1992. године свог сина. Из овог произлази да је ово живо рођено дете - унук оставиоца, већ било зачето у моменту отварања наслеђа, односно смрти оставиоца и да је, зато, оно позвано на наслеђе свога деде, пошто изјава његовог оца, о одрицању од наслеђа може имати правно дејство само у односу на даваоца изјаве. Ово зато јер се према одредби члана 123. став 1. Закона о наслеђивању, смрћу лица отвара његово наслеђе. С друге стране према одредби члана 125. тог Закона, наследник може бити само лице које је у животу у тренутку отварања наслеђа (став 1). Дете већ зачето у тренутку отварања наслеђа сматра се да је рођено, ако се живо роди (став 2). Најзад, према одредби члана 131. став 2. Закона о наслеђивању, наследник се може одрећи наслеђа само у своје име, а не и у име својих потомака."

(Решење Врховног суда Србије. Рев. 3369/92 од 21.10.1992)

Одрицање од наслеђа

Ако се наследник одрекне наслеђа, на наслеђе се позивају његови потомци.

Из образложења:

"Расправивши заоставштину оставиоца, судови сагласно утврђују да се само један оставиочев син прихватио наслеђа, а да су се сви остали законски наследници одrekli наслеђа. То утврђење је непотпуно у смислу одредби члана 395. став 2. Закона о парничном поступку, како се то основано истиче у захтеву за заштиту законитости.

Наиме, други оставиочев син се својом наследничком изјавом у смислу одредби члана 131. став 2. Закона о наслеђивању, могао одрећи наслеђа само у своје име. Након што је он то учинио, првостепени суд је пропустио да утврди да ли он има потомка. На тај начин је тај суд своје решење засновао на непотпуно утврђеном чињеничном стању у смислу одредби члана 395. став 2. Закона о парничном поступку. Други оставиочев син у својој жалби против првостепеног решења навео је да он има троје пунолетне деце и да је њих требало позвати на наслеђе, када се он одрекао наслеђа. Тај одлучни навод жалбе другостепени суд није оценио у смислу одредби члана 375. став 1. Закона о парничном поступку, па је на тај начин своју одлуку донео уз битну повреду одредаба парничног поступка из члана 385. став 1. тачка 2. у вези члана 375. став 1. истог закона.

Поступајући на изложени начин, судови су своје одлуке засновали и на непотпуно утврђеном чињеничном стању у смислу одредби члана 395. став 2. Закона о парничном поступку. Због тога су обе одлуке на основу тих одредби у вези са одредбама члана 408. став 2. ЗПП, усвајањем захтева за заштиту законитости, морале бити укинуте.

У поновном поступку, првостепени суд ће у смислу изнетих примедби употпунити чињенично стање, позивањем потомака (деце) учесника Р. ради узимања њихових наследничких изјава, па ће након тога, новом одлуком расправити спорну заоставштину.”

(Врховни суд Србије Гзз. 16/93 од 16.6.1993)

Искључење из наслеђа

Да би се искључење наследника из наслеђа сматрало оправданим, неопходно је да је починио дело које значи теже занемаривање обавеза према оставиоцу што се оцењује зависно од околности случаја уз услов постојања скривљеног понашања.

Из образложења:

”Према утврђеном чињеничном стању, тужила је била ванбрачна супруга оставиоца, чији су синови тужени, које је он, као и трећег сина, искључио из наслеђа тестаментом проглашеним у оставинском поступку код општинског суда. Након развода брака отац тужених и њихове мајке, тужени и њихов трећи брат су остали да живе са својом мајком а односи између првотуженог и оставиоца су знатно поремећени од средине седамдесетих година, због тога што је првотужени био увређен, јер је његов отац продао стан у коме је првотужени живео и овакви односи су трајали све до очеве смрти. У раној младости тужених дошло је до физичког сукоба са оцем, због чега је он покренуо кривични поступак, а затим повукао тужбу уз обећање синова да такав гест неће поновити. Утврђено је да је сада оставилац имао пасиван однос према синовима, објашњавајући то нелагодношћу од могућности увреда од стране првотуженог, који га је једном приликом на јавном месту вређао.

Тужбеним захтевом у овој парници тужила је тражила да се утврди да је основано искључење тужених из наслеђа на заоставштину оставиоца, а услови за искључење из наслеђа су предвиђени одредбом члана 127. Закона о наслеђивању, међу којима се налазе и они који представљају повреду законске или моралне обавезе и треба да представљају теже огрешење према оставиоцу.

На утврђено чињенично стање и правилну оцену узрока и природе односа између тужених и њиховог оца, као оставиоца, нижестепени судови су правилно применили материјално право и смисао цитиране законске одредбе закључивши следеће: да би се искључење наследника из наслеђа сматрало оправданим неопходно је да су починили такво дело које би значило теже занемаривање својих обавеза према оставиоцу, што свакако претпоставља субјективни однос наследника и према оставиоцу и својим поступцима, који би се могли окарактерисати као скривљено понашање.

Према разлозима нижестепених пресуда, нису занемарљиви поступци тужених према оцу, који имају карактер увредљивог понашања, али је на основу детаљне анализе укупних односа између тужених и оца у дугом временском периоду од развода брака мајке тужених и оставиоца и односа самог оставиоца према туженим као синовима, изведен правилан закључак да се у понашању тужених нису стекли разлози за искључење из наслеђа па су наводи из ревизије тужиле којима се указује да је овакав закључак суда погрешан, неосновани.”

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2446/93 од 22.7.1993)

Застарелост права на наслеђивање

Прописи о застарелости права на наслеђивање примењују се само у споровима по наследничким тужбама.

Из образложења:

"Нижестепени судови су погрешно применили материјално право на одлуку о тужбеном захтеву, јер се институт застарелости права на наслеђивање примењује само код наследничких тужби, између лица која се, као претпостављени наследници истог оставиоца, споре о праву на наслеђе. То значи, да се ови рокови односе само на оне држаоце који ствари заоставштине држе као своје наследство, који, дакле, државину заснивају на наследно-правном основу. У свим другим случајевима, када се право наслеђа остварује према лицу које није претпостављени наследник и које ствари држи по неком другом основу, прописани рокови у којима застарела право захтева заоставштине не могу се применити. Како тужени спорну имовину држи по основу уговора о доживотном издржавању, а не као наследник, нема основа за примену одредбе о застарелости".

(Решење Врховног суда Србије. Рсв. 400/94 од 1.3.1994)

Примена прописа о урачунавању поклона у наследни део и застарелост захтева за наслеђивање

Прописи о уручивању поклона у наследни део и о застарелости захтева за наслеђивање примењују се не само за санаследнике већ и на наследнике санаследника

Из образложења:

"Тужиоци В. и Д. су деца С. чији је брат Ђ. био ожењен са Р. Ђ. је умро 27.7.1984. године. Све његову имовину наследила је Р. јер се С. одрекао свог наследног дела. Ђ. је, за живота, учинио поклон тужиоци В. - сину С. Р. је умрла 19.11.1987. године. Њену имовину је наследила тужена Д. братанина, која се једино и прихватила наслеђа.

После смрти Р. тужиоци су, у овом спору, тражили да се утврди да имају право сусвојине на оном делу заоставштине који би припао њиховом оцу С. да се није одрекао наслеђа после смрти Ђ., уз одговарајућу корекцију решења донесених у оставинском поступку из смрти Ђ. и Р. заснивајући своје захтеве на праву представљања и домаћају дејства изјаве одрицању од наслеђа. Тужена је узвратила противтужбом, тражећи уручивање поклона у наследни део тужиоца В. после смрти његовог стрица Ђ.

Усвајајући тужбени и одбијајући противтужбени захтев, нижестепени судови су погрешно оценили да, у конкретном случају, не постоје услови за примену прописа по урачунавању поклона у наследни део и о застарелости наследно-правних захтева. Њихова констатација да се ови прописи односе на санаследнике је тачна. Погрешан је, међутим, закључак да санаследника у овој парници нема.

Према члану 131. став 2. Закона о наслеђивању, отац тужилаца С. могао се одрећи наслеђа пок. Ђ. само у своје име. Не и у име тужиоца. Пошто се, по ставу 3. истог члана, сматра да С. и није био наследник, тужиоци су, по праву представљања из члана 11. Закона о наслеђивању, имали положај санаследника пок. Ђ. заједно са његовом супругом Р. Тај положај их излаже прописима о урачунавању поклона пок. С. у наследни део и о застарелости наследно-правних захтева према туженој. Пошто ти прописи у овој парници нису примењени, у ревизији се основано указује на мане у примени материјалног права. Оне су и биле разлог што је овај суд, у смислу члана 395. став 2. ЗПП, укинуо побијане пресуде и предмет вратио на поновно суђење.

Правилна примена материјалног права изискује да првостепени суд испита све чињенице и околности од значаја за примену прописа о урачунавању поклона у наследни део из члана 58. Закона о наслеђивању и о застарелости права да се захтева заоставштина из члана 139. тога закона. Како су тужиоци имали статус наследника пок. Ђ. заједно са његовом супругом Р., тужена, као наследник Р. има право да тражи урачунавање поклона пок. Ђ. тужиоцу В. односно да истиче застарелост права на заоставштину пок. Ђ. као што би то право имала и Р. да је ова парница покренута за њеног живота.

Пошто разјасни све чињенице и околности од значаја за примену поменутих прописа, првостепени суд ће донети нову одлуку по тужбеном и противтужбеном захтеву."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1977/95 од 10.5.1995)

Урачунавање поклона у наследни део

Нужном наследнику урачунава се у наследни део само оно што је добио на поклон од оставиоца ма на који начин, а не и од оставиоцевог претка.

Из образложења:

"Пошто је размотрио све списе, а полазећи од навода ревизије, овај суд је закључио да је ревизија тужилаца основана. Одбијајући као неоснован њихов тужбени захтев, судови сагласно утврђују да њихов нужни наследни део није повређен тестаментом оставиоца С. покојног Д., којим је сву своју имовину оставио у наслеђе туженом, јер су намирени поклоном земље од свог деде, а оставиоцевог оца, и поклоном од оставиоца као оца приликом удаје. То утврђење је и по нахођењу овог суда непотпуно у смислу одредби члана 395. став 2. Закона о парничном поступку.

Према одредбама члана 47. став 1. тада (у тренутку смрти оставиоца) важећег Закона о наслеђивању САНР ("Службени лист САНР", број 8/75) сваком законском наследнику урачунава се у наследни део све што је добио на поклон од оставиоца ма на који начин. Та одредба односи се и на нужне наследнике, јер су и они законски наследници. Следом тога и у околностима овог случаја спорни поклони земље, које су тужиоци добили од свог деде, не могу им се у смислу наведених законских одредби узети у рачун приликом остварења њиховог права на нужни наследни део, јер им земљу није поклонио оставилац (њихов отац).

Сходно изложеном потребно је, не узимајући у рачун земљу коју су тужени добили на поклон од свог деде, утврдити шта све улази у заоставштину оставиоца покојног Д. те шта су странке као законски наследници од њега добили на поклон (узимајући ту у рачун и девојачку спремност коју су тужиоци добили као мраз од оставиоца) и вредност поклона и заоставштине. Тек пошто се све то утврди применом одговарајућих одредби наведеног Закона о наслеђивању, могуће је законито одлучити о основаности тужбеног захтева тужиоца. Пропустивши да тако поступе, судови су своје одлуке засновали на непотпуно утврђеном чињеничном стању у смислу одредби наведеног члана 395. став 2. Закона о парничном поступку, па су, на основу тих одредби унажењем ревизије тужилаца, морале бити укинуте."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 962/94 од 30.3.1994)

Редукција тестаментна враћањем поклона

Рок за подношење тужбе ради смањења тестаменталних располагања враћањем поклона због повреде нужног дела је преклузивни а не застарни па се на њега пази по службеној дужности а у случају истека рока тужба одбацује.

Овај рок се одржава не само подношењем тужбе него и постављањем захтева за редукцију тестаментна у оставинском поступку.

Из образложења:

"Предмет тужбеног захтева је смањење располагања тестаментом, враћање поклона због повреде нужног дела. Нижестепени судови су овај захтев одбили сматрајући да је дошло до застарелости тужбе, у смислу члана 41. Закона о наслеђивању. Према овој одредби смањење располагања тестаментом може се тражити у року од три године од проглашења тестаamenta а враћање поклона у року од три године од смрти оставиоца, односно од дана правноснажности решења о његовом проглашењу за умрлог, односно утврђењу његове смрти. Како је овде реч о застарелости тужбе а не потраживања, наведени рок има карактер материјалног преклузивног рока а не рока застарелости. Стога се његовим пропуштањем губи право на тужбу као и право које је требало да буде предмет заштите. Преклузивни рок је строжији од застарелог, јер се на њега пази по службеној дужности, а не по приговору туженог.

С обзиром на овакав карактер рока, у случају преклузије суд не одлучује мериторно већ, по члану 282 став 1. ЗПП, решењем одбацује тужбу. У овом случају, донесена је пресуда о одбијању захтева, чиме су судови поделили члан 41. Закона о наслеђивању, ако су већ нашли да треба применити ту законску одредбу.

Али, ревизија основано указује да рок у коме се може тражити редуција тестаamenta није истекао. Одредба члана 41. Закона о наслеђивању не односи се само на парнични поступак, тако да се не може игнорисати захтев истакнут у оставинском поступку на рочишту 10.4.1990. године. Овај захтев има карактер тужбе у материјалном смислу, јер се њиме постиже исти циљ: остваривање права на смањење располагања тестаментом враћање поклона због повреде нужног дела.

С обзиром на речено, овај суд је, у смислу члана 395. став 2. у вези члана 415. ЗПП, укинуо обе нижестепене пресуде и предмет вратио на поновно суђење.

Правилна примена материјалног права захтева да првостепени суд приступи мериторном одлучивању, пошто је рок из члана 41. Закона о наслеђивању очуван подношењем захтева за редуцију тестаamenta у оставинском поступку, који је и довео до упућивања тужиоца на парницу.

Преклузивни рок тече у континуитету па ту нема прекида или застоја, као кодрокова застарелости. Рок се "хвата" радњом која има значај иницијалног акта за остваривање права а таква радња је овде предузета благовремено с обзиром да је оставилац умро 7.5.1987. године, а да је тужилац поставио захтев за редуцију тестаamenta на рочишту у оставинском поступку 10.4.1990. године.

(Решење Врховног суда Србије, Гзз. 115/94 од 31.8.1994)

Повећање наследног дела брачног друга

Право брачног друга на повећање наследног дела у смислу члана 23. Закона о наслеђивању гаси се смрћу тог брачног друга.

Из образложења:

"Тужилац и њен супруг нису имали деце, па је тужилац против туженог, као наследника другог наследног реда покренула парницу, тражећи да јој се као брачном другу без нужних средстава за живот призна право на целу заоставштину у смислу члана 23. Закона о наслеђивању. Међутим, пошто је тужилац у току парнице умрла, њен захтев је одбијен, јер је то право лично и гаси се њеном смрћу. То значи да се гаси и њен захтев у материјално-правном смислу тако да њеним наследницима не припада право да га остварују".

(Решење Врховног суда Србије, Рсв. 3412/92 од 10.11.1993)

Повећање наследног дела брачног друга и редукција тестамент

Ако се у парници одлучује о праву на повећање наследног дела брачног друга и валидности тестамент кога је сачинио наследник из круга другог наследног реда, други захтев не може се размотрити пре но што се одлучи о првом.

Из образложења:

"Нижестепени судови су правилно закључили да су захтеви тужила да им припадне читава заоставштина пок. мужева и да се стави ван снаге усмени тестамент њиховог девера, неосновани и дали разлоге које прихвата овај суд.

Тужиле су јетрве. Њихови мужеви М. и В. умрли су пре њиховог девера С.

Наследна права се, према члану 123 Закона о наслеђивању, отварају моментом делације. Пошто је покојни С. надживео покојног М. и пок. В. најпре је требало да се расправи право тужила на повећање заоставштине у смислу члана 23 Закона о наслеђивању па тек онда да се оцени да ли је пок. С. усменим тестаментом повредио њихово наследно право. То није учињено на поуздан начин. Оцена да тужилама не припада право по основу поменуте одредбе је наушална пошто јој није претходило утврђивање вредности заоставштине и висина породичне пензије које су тужилама припадале после смрти њихових мужева. Отуда се у ревизији основано указује на мане у примени материјалног права. Оне су и биле разлог што је овај суд, у смислу члана 385. став 2. ЗПП, укинуо ове пресуде у делу који се односи на захтеве постављене по члану 23 Закона о наслеђивању.

У поновном поступку првостепени суд не утврдити вредност заоставштине и висину породичне пензије па не тек онда одлучити о праву из члана 23 Закона о наслеђивању односно његовом обиму. Тек онда може оценити да ли је пок. С. усменим тестаментом повредио наследна права тужиле.

Евентуална повреда права неће међутим, бити релевантна за поништај усменог тестамент. Располагање туђом имовином није разлог ништавости тестамент. То може бити разлог за редукцију тестамент али такав захтев у овој парници није постављен. Отуда је неоснована ревизија у делу који се односи на поништај усменог тестамент. Зато је овај суд, у том делу, одбио ревизију."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рсп. 293/94 од 9.3.1994)

Отуђење дела заједничке имовине и својински, односно наследно-правни захтеви

Ако наследници не поставе захтев да се поништи читав уговор којим је оставилац отуђио заједничку имовину стечену у браку, брачни друг и остали наследници могу остварити својинска, односно наследна права само на делу заједничке имовине којом оставилац није могао располагати.

Из образложења:

"Тужила Р. је супруга а тужена М. кћи пок. Р. који је последње године живота провео у ванбрачној заједници са туженом. Три и по месеца пре смрти, Р. је продао плац, викенд кућу на плацу и све покретне ствари у викенд кући, туженој уговором од 27.5.1992. године, игноришући удео супруге која је отуђену имовину стицала заједно са њим. Имајући ово у виду нижестепени судови су правилно закључили да је Р. могао располагати својим уделом али не и уделом супруге у отуђеној имовини. На основу оцене изведених доказа судови су утврдили да је удео тужиле Р. у стицању спорне имовине био једнак уделу Р. При том су дали разлоге које прихвата овај суд.

Без значаја су наводи у ревизији тужене да је удео пок. Р. био већи и да би то судови утврдили да су изведене доказе правилно ценили. Ово су чињенична питања у која ревизијски суд, по члану 385. став 3. ЗПП, не може да улази.

Неосновани су наводи у ревизији тужила да је уговор о купопродаји фиктиван и да њима припада целокупна спорна имовина. Тужиле су поднском од 2.2.1994. године пренили тужбу и поставиле захтев да се утврди својински удео супруге у имовини отуђеној купопродајним уговором од 27.5.1992. године, чиме су, уједно, одустали од ранијег захтева да се поништи читав уговор. С обзиром на то, тужиле се сада не могу позивати на фиктивност уговора, у тежњи да им припадне сва имовина. Да су тужиле, одустанком од првобитног захтева, у ствари, признале ваљаност купопродајног уговора у делу којим је продавац могао располагати, указује и њихов други захтев којим се тражи заштита нужног наследног дела управо због постојања тог уговора. И том захтеву нижестепени судови су донели правилне одлуке и ваљано их образложили.

Пошто је супруг тужиле Р. и отац тужиле М. могао располагати својим уделом о заједнички стеченој имовини, тај удео није био саставни део његове имовине у тренутку смрти, па није ни ушао у заоставштину, да би се према њему могао остварити било који наследно-правни захтев. Зато се у ревизији тужила - против тужених неосновано наводи да су стекле, по основу права на нужни део, својинска овлашћења на другој половини спорне имовине."

(Пресуда Врховног суда Србије. Рев. 917/95 од 7.3.1995)

Исплате личних примања из иностранства наследницима

Овлашћене банке, преко којих се исплаћују пензије, инвалидине и друга лична примања остварена у иностранству, дужне су да исплате домаћим физичким лицима врше у одговарајућој страниој валути, а ако је лице у међувремену умрло, исплата се има извршити његовом наследнику.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је тужила по правноснажном решењу Општинског суда О. бр. 657/91 од 26. децембра 1992. године, после смрти свога мужа који је умро 20. октобра 1991. године, а примао је пензију из Немачке, наследила са његове штедне књижице 506,03 DM, који износ се односи на заосталу неисплаћену пензију оставиоца после 30. августа 1991. године. Овај износ са штедне књижице оставиоца после правноснажног решења о наслеђивању пребачен је код тужене банке на штедну књижицу тужиле без орочавања. Месечна пензија оставиоца износила је 239,20 DM, а износ од 506,03 DM дозначен је на књижицу оставиоца после 30. августа 1991. године.

С обзиром на овако утврђено чињенично стање, и по схватању Врховног суда правилно су нижестепени судови применили материјално право када су обавезали тужену банку да исплати тужилци износ у девизама, а не противвредност у динарима.

Према Одлуци о допуни одлуке о начину којим овлашћене банке извршавају налоге за плаћање домаћих физичких лица, девизама са њихових девизних рачуна и девизних штедних улога ("Сл. лист СФРЈ" бр. 28/91, 34/91 и 64/91), после тачке 2. додата је тачка 2а, која гласи: "Изузетно од одреде тачке 2. ове одлуке овлашћене банке преко којих се пензије, инвалидине и друга лична примања исплаћују у девизама из иностранства дужне су да у року од 2 радна дана од дана исплате исплате девизе домаћим физичким лицима на које исплата гласи". Ова допуна је ступила на снагу 7. септембра 1991. године, када је муж тужиле био у животу. Он је имао право као немачки пензионер да ову пензију прими у девизама. Тужена као наследник

свога мужа на том девизном износу улази у сва његова права и обавезе по члану 2. став 1. Закона о наслеђивању Војводине, а то значи да је обавеза тужене банке да јој спорни износ исплати у девизама а не у динарима како се истиче у ревизији. Стога је неосновано истицање ревизије да је изрека пресуде супротна члану 39. и 40. Закона о Народној банци Југославије, који предвиђа да се сви послови закључени у Југославији извршавају у динарима као средству плаћања. Овде се ради о специјалном пропису који се односи на исплату девизне пензије, па пошто је тужила као универзални сукцесор наследила пензију свога умрлог мужа, а он је имао право да је прима у девизама, то право припада њој, па овај суд налази да је на конкретан случај правилно примењено материјално право."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 3958/92 од 24.11.1992)

Форма судског тестаментa

Захтев форме судског тестаментa у погледу констатације да је пре потписивања прочитан неписменом завештаоцу, испуњен је и када је та констатација учињена на записнику у предмету стављања тестаментa.

Из образложења:

"Према члану 66. Закона о наслеђивању ("Службени гласник СР Србије", бр. 52/74 и 11/80), у случају да завешталац није у стању да прочита тестамент који му је саставио судија, овај ће га прочитати завештаоцу у присуству два сведока, па ће га завешталац, пред овим сведоцима потписати, или ставити свој рукознак, пошто изјави да је тестамент његов. Након тога ће тестамент потписати и сведоци а судија ће на тестаменту потврдити да су све ове радње извршене.

У конкретном случају, у свему је поступљено на овај начин осим што је изостала констатација на самом тестаменту, да је он, пре стављања рукознака прочитан неписменом завештаоцу у присуству два сведока. Та констатација је учињена у решењу судије на записнику у предмету састављања тестаментa.

При оваквом стању ствари, другостепени суд је погрешно закључио да нису испуњени захтеви форме судског тестаментa из члана 66. став 3 Закона о наслеђивању. Према овој одредби, судија на самом тестаменту, потврђује да су све радње његовог састављања извршене. Он је то учинио на записнику у предмету састављања судског тестаментa. Тај записник су потписали завешталац - стављањем рукознака, сведоци и судија, иста лица која су потписала и тестамент. Пошто је реч о исправи суда о састављању спорног тестаментa, који је сачињен на истом месту, у исто време, у истој прилици и уз учешће истих лица, поменути записник се има сматрати саставним делом самог тестаментa, што је закључио и првостепени суд."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1907/92 од 25.6.1992)

Опозивање тестаментa

Доцнијим: тестаментом опозива се ранији а опозивањем доцнијег ранији добија снагу, осим ако се докаже да завешталац то није хтео.

Из образложења:

"У поступку је утврђено да је оставилац, поред спорног писменог тестаментa пред сведоцима сачињеног 5.6.1988. године а проглашеног 17.9.1990. године, сачинио и својеручни тестамент кога је касније уништио. Нижестепени судови се нису изјаснили о томе када је сачињен својеручни тестамент, тако да се не зна да ли је он ранији или доцнији од спорног. Ако би био доцнији, његово састављање би, по члану 102. Закона о наслеђивању САП Војводине, могло значити и опозивање ранијег. У том случају, униште-

ње доцнијег тестаментa значило би не само његово опозивање у смислу члана 101. поменутог закона, него би имало за последицу и наслеђивање на основу закона а не тестаментa.

Одредбом члана 102. став 2. Закона о наслеђивању САП Војводине, одређено је да уништењем доцнијег тестаментa ранији тестамент поново добија снагу, осим ако се докаже да завешталац то није хтео. Околности овог случаја траже да се оцени да ли је оставилац уништењем тестаментa управо хтео да избегне тестаментално наслеђивање. За утврђивање његове последње воље биће од значаја какав је однос тестаментални наследник испољавао према оставиоцу пре уништења тестаментa у погледу моралне дужности да буде благодаран, што прати сваки добротин правни посао."

(Решење Врховног суда Србије, Рсв. бр. 3421/94 од 24.8.1994)

Опозивање тестаментa

Завешталац може увек опозвати тестамент у целини или делимично изјавом датом у било којој форми у којој се по закону може направити тестамент.

Из образложења:

"Тужила тражи да се утврди да је власник непокретне имовине по основу тестаментa који је састављен у суду (судски тестамент) 28. јуна 1973. године. У току поступка је утврђено да је овај тестамент постојао као и да је оставилац овај тестамент опозвао својеручном изјавом од 7. маја 1975. године (својеручни тестамент).

С обзиром на овако утврђено чињенично стање, Врховни суд налази да је правилно примењено материјално право, кад је тужбени захтев тужиле одбијен као неоснован. Право је завешталаца, да одредбама члана 100. Закона о наслеђивању, изјавом о опозиву датој у било којој форми у којој се по закону може направити тестамент. Опозивање не мора да буде у форми у којој је тестамент направљен. Према томе, судски тестамент се може опозвати својеручном изјавом у смислу члана 63. став 1. Закона о наслеђивању (својеручни тестамент), како је то завешталац у конкретном случају и учинио."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рсв. 4506/93 од 21.11.1993)

Опозив тестаментa доцнијим располагањем

Тестамент се опозива ако завешталац доцнијим уговором располаже истом имовином.

Из образложења:

"Отац тужиле С.П. сачинио је 22. августа 1984. године писмени тестамент пред сведоцима, којим је "сву своју непокретну имовину као и своју покретну имовину, намештај кућевне апарате и машине" завештао туженој (супрузи из трећег брака са којом није имао деце), пошто је претходно навео да је тужену (ћерку из првог брака) и Б.П. (ћерку из другог брака), намирно у њиховим наследним деловима уговорима о поклону непокретности. Наредног дана, 23. августа 1984. године, уговором о доживотном издржавању, овереним пред Општинским судом оставио је туженој, са којом је до тада живео у заједници пуних тридесет година, "1/2 куће и две зграде, стојеће на кп. бр. 40/1 са правом коришћења 1/2 кп. бр. 40/1 кућингте, дворингте и пашњак од 7,98 ари, као и сву покретну имовину, кућевне ствари, апарате, алатке и машине".

Нижестепени судови су одбили захтев тужиле да се утврди да је тестаментом повређен нужни наследни део и да се смањи располагање завешталаца, који је умро 13. новембра 1989. године, и при том дали разлоге које прихвата овај суд.

Према члану 102. Закона о наслеђивању, свако доцније располагање од стране завештаоца одређеном ствари који је био некоме завештао, има за последицу опозивање завештања те ствари. Закључењем уговора о доживотном издржавању 23. августа 1984. године, завешталац је опозвао тестамент, закључен дан раније, тако да је умро без имовине, која је, по члану 117. став 1. Закона о наслеђивању, прешла у својину тужене моментом смрти примаоца издржавања. Пошто је отац тужиље умро и без имовине и без тестамена, захтев да се изврши редукација тестамена због повреде нужног наследног дела остао је без смисла.

Неосновано се у ревизији наводи да се уговор о доживотном издржавању не односи на сву имовину која је била предмет тестамена. Ни тестаментом ни уговором о доживотном издржавању не може се располагати туђом имовином. Уговором о доживотном издржавању отац тужиље је располагао једном половином куће и других непокретних ствари, зато што је друга половина већ припадала туженој, по основу заједничког стицања у браку, што је наглашено и у тачки 3. став 2. уговора.”

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 516/95 од 14.2.1995)

Располагање завештаном ствари

Завешталац може по својој вољи новим тестаментом или правним послом, располагати својом имовином, иако је ранијим тестаментом већ извршио распоред те имовине за случај смрти.

Свако доцније располагање завештаоца истом имовином има за последицу опозивање ранијег тестамена.

Из образложења:

”Према утврђеном чињеничном стању земљишно-књижни власник предметне имовине је дана 17.2.1967. године, овом имовином располагао тестаментом за случај смрти, у корист тужиоца. Међутим, ту исту имовину је уговором о доживотном издржавању Р. 101/82 од 11.5.1982. године уступио туженима као даваоцима издржавања. У посебној парници одбијен је захтев за раскид наведеног уговора о доживотном издржавању. Но, тужилац је у току 1982. године, односно годину дана пре смрти власника, насилно ушао у државину предметне имовине.

Код овако утврђеног чињеничног стања, Врховни суд налази да тужилац није стекао у својину предметну имовину, па је тужбени захтев правилно одбијен као неоснован. Наиме, завешталац може за живота у свако време а по својој вољи новим тестаментом или правним послом располагати својом имовином, иако је тестаментом већ извршио распоред те имовине за случај смрти. Свако доцније располагање од стране завештаоца имовином коју је био завештао у смислу члана 102. Закона о наслеђивању има за последицу опозивање ранијег завештања.

С друге стране, у смислу члана 117. Закона о наслеђивању даваоци издржавања моментом смрти примаоца издржавања стичу у својину имовину која је била предмет уговора о доживотном издржавању, а чија предаја је одложена до смрти примаоца издржавања.

У конкретном случају завешталац (прималац издржавања) је предметном имовином располагао тестаментом у корист тужиоца. Међутим, он је касније закљученим уговором о доживотном издржавању опозвао завештање имовине, па су тужени у смислу одредбе члана 117. наведеног закона после смрти примаоца издржавања стекли у својину предметну имовину.”

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 4117/92 од 3.11.1992)

Важност тестаментa кад отпадне налог

Ако налог у тестаменту отпадне, остаје тестамент без налога.

Из образложења:

"Завешталац је тестаментом своју имовину оставио супруги, са налогом да прода аутомобил и моторникл и одлoбијеног новца сагради грoбницу за њега и њу. Међутим, завешталац је саградио грoбницу још за живота, без продаје наведених ствари. Нижестепени судови су правилно закључили да је налог у тестаменту отпао још за живота завешталоца, али да то није утицало на важност тестаментa.

Неосновани су наводи ревизије да је са престанком налога престао да постоји и сам тестамент те да се има применити законско наслеђивање. Завешталац може у тестаменту поставити одређене услове или терете. По члану 84. став 3. Закона о наслеђивању САН Војводине, немогући, недозвољени и неморални услови сматрају се као да не постоје. Има се стога сматрати да не постоји и немогућ налог у тестаменту да се сагради већ саграђена грoбница. Међутим, са престанком налога (до чега је дошло још за живота завешталоца који је сам саградио грoбницу), није престао сам тестамент. Он је остао као последња воља завешталоца, али без налога. Стога се имовина завешталоца има распоредити по тестаменту а не по закону."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 737/95 од 1.3.1995)

Располагање тестаментом и удео у стицању имовине из заоставштине

Једнострана изјава воље модификована теретом или условом који другоме намеће обавезу, прeображава ту изјаву у теретни правни посао а онај ко је радом учествовао у испуњењу оне обавезе, има удео у стицању права које је од тога зависило

Из образложења:

"Нижестепени судови су закључили да мајка тужиоца и прва жена покојног Ј. није дала допринос стицању права својине на кућу коју је покојни Ј.С. терзија, оставио њеном мужу Ј.А. абацији, тестаментом број 380 од 30. јануара 1928. године, састављеним пред судијом неспорних дела првостепеног суда.

Овакав закључак није поуздан. Тестамент је, и по србијанском Грађанском законнику који је важио у 1928. години, био једнострана изјава последње воље оставиоца дата за случај смрти. Али, и ова изјава је могла бити модификована теретима и условима, као што предвиђа и сада важећи члан 83. Закона о наслеђивању. Поменути тестаментом терзија Ј. је абацији Ј. свом кирајцији, оставио кућу "у накнаду за труд", јер га је "као старог надгледао до смрти" будући да је "у старе дане остао без подршке".

Ово говори да је тестамент терзије Ј. из 1928. године био модификован налогом који га је учинио теретним правним послом будући да је пренос права својине на кућу био условљен трудом у надгледању оставиоца до смрти. Ово произлази и из параграфа 425 србијанског Грађанског законника. По овој одредби, "ако се двојица једно другом ма на случај смрти обавезују, оно спада у уговор и по пропису за уговор суди се".

С обзиром на речено, нижестепени судови су били дужни да испитају и оцене да ли је мајка тужилаца а прва жена њиховог оца учествовала "у надгледању до смрти" покојног терзију, јер уколико јесте онда је и она у одговарајућој сразмери учествовала у остваривању терета из тестаментa, као услова за његово дејство. Пошто то нису учинили, овај суд је, у смислу члана 395 став 2. ЗПП укинуо обе нижестепенe одлуке и предмет вратио на поновно суђење како би се чињенично стање употпунило разјашњењима неопходним за правилну примену материјалног права.

У поновном поступку првостепени суд ће испитати да ли је и у којој мери мајка тужилаца и прва жена њиховог оца учествовала у надгледању терзије Ј. до његове смрти да би, у зависности од тога, оценио њен допринос остваривању услова за наслеђивање куће по тестаменту сачињеном 1928. године. Након тога донеће нову одлуку о предмету тужбеног захтева."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 1395/94 од 13.4.1994)

Форма уговора о доживотном издржавању

Када је уговором о поклону испокретности, који је оверен у суду, уговорена обавеза доживотног издржавања поклонодавца, који своју непокретност одмах преноси поклонопримцу у својину, уговор о поклону као симуловани правни посао не производи правно дејство, али је пуноважан дисимуловани двострано-обавезни уговор, sui generis, који има елементе уговора о доживотном издржавању.

Из образложења:

"Из садржине закљученог уговора, именованог као "уговор о поклону", произлази да је у корист "поклонодавца" уговорена обавеза доживотног издржавања од стране поклонопримца, који закључењем уговора стиче право да на непокретној имовини, која је предмет уговора, стекне својину. Овај уговор је оверен пред општинским судом.

Нижестепени судови закључују да је уговор о поклону симулован правни посао и да не производи правно дејство, а да је према садржини уговора и утврђеним правилима и обавезама странака права воља странака да закључе један теретни, двострано-обавезни sui generis уговор, чији је предмет промет непокретности уз накнаду, опредељену у обавези доживотног издржавања.

Тај дисимуловани уговор није класичан уговор о доживотном издржавању, регулисан одредбама Закона о наслеђивању, јер му недостаје наследно-правна компонента, која је битно обележје оваквог уговора - пренос имовине није одложен до смрти примаоца издржавања.

Зато и захтев форме (опера уговора од стране судије), прописан Законом о наслеђивању, чије је испуњење услов настанка и пуноважности уговора о доживотном издржавању, не мора да буде испуњен код овог уговора. Пошто је у питању једна sui generis - облигационо-правни уговор чији је предмет промет непокретности, то и по становишту Врховног суда Србије исти задовољава форму прописану Законом о промету непокретности, пошто је закључен писмено а потписи су оверени код суда, те производи правно дејство, због чега је и захтев за његов поништај због недостатка форме неоснован, како су то правилно закључили нижестепени судови."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2195/93, Гзз. 91/93)

Лична својства даваоца издржавања и уговор о доживотном издржавању

Старост, радна способност и друга лична својства даваоца издржавања не утичу на важност уговора о доживотном издржавању, ако је прималац издржавања за њих знао пре но што је тај уговор закључио.

Из образложења:

"Примаоцу издржавања била су позната лична својства даваоца издржавања у погледу старости, радне способности и других могућности, па је ипак са њом закључио уговор о доживотном издржавању. Тиме је пристао да давалац издржавања извршава своје обавезе у мери која одговара њеним могућностима. Околност да за живота није тражио раскид тог уговора, указује да је прималац издржавања био задовољан обимом и начином из-

вршења обавеза даваоца издржава, на тужиле, после његове смрти, неосновано настоје да увере суд да није био у стању да извршава своје уговорне обавезе.

Паводи тужиле у погледу менталних способности примаоца издржавања су ван сфере тужбеног захтева, који се односи на раскид а не на поништај уговора.

Ревизије основано указују да у споровима ове врсте треба водити рачуна и о правичности односно поништењу. Али, правично је и поштено да буде како је прималац издржавања хтео."

(Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 5840/94 од 7.12.1994)

Раскид уговора о доживотном издржавању после смрти једног примаоца издржавања

Прималац издржавања може и после смрти другог примаоца издржавања, свог брачног друга, тражити раскид читавог уговора о доживотном издржавању, ако су обавезе из тог уговора недељиве, што зависи од тога да ли је ангажована заједничка или посебна имовина прималаца издржавања, каква је била намера странака и какве су биле друге околности случаја.

Из образложења:

"Тужилца и њен покојни муж закључили су са туженима два уговора о доживотном издржавању. У тим уговорима тужени су даваоци а тужилца и њен покојни муж - примаоци издржавања. По првом уговору својина прелази на даваоца издржавања "после смрти примаоца издржавања", а по другом уговору - "одмах". Муж тужилце је умро 5 месеци после закључења уговора. Након тога је тужилца поднела тужбу за раскид оба уговора, због неподносљивог заједничког живота са даваоцем издржавања, тражећи и брисање укључбе у корист тужених, извршене на основу другог уговора.

Нижестепени судови су раскинули оба уговора у целини. Они сматрају да је овде реч о недељивом правном односу, и да, стога, тужилци припада право да тражи раскид читавог уговора о доживотном издржавању, без обзира што је њен супруг био издржаван до смрти.

Нижестепени судови нису, међутим, оценили све околности које се морају узети у обзир да би се заузео мериторан став о овом питању.

Недељив правни однос одговарао би неподељеној имовинској заједници прималаца издржавања, заснованој на заједничкој својини, али, она није била таква. Непокретности из зк. у.д. 574. биле су у сусвојини тужилце и њеног покојног супруга, док су непокретности из зк. у.д. 575. биле у искључивој својини мужа тужилце. Из овог произлази да предмет уговора о доживотном издржавању није била неподељена заједничка имовина прималаца издржавања, већ њихова подељена, што ће рећи посебна имовина. Нижестепени судови нису оценили ову околност, а она се не може заобити.

Према члану 118. Закона о наслеђивању ("Службени лист САНР, бр. 8/85 и 27/79), уговор о доживотном издржавању је строго лични, двострано обавезни, теретни и алеаторни правни посао *inter vivos*, са одложеном дејством у погледу преноса својине, која се везује за смрт примаоца издржавања. Први уговор је сачињено у складу са овим одликама. Али, не и други. По тачки 2. тог уговора, право својине на згради или земљишту из зк. у.д. 574. прелази на даваоца издржавања одмах, што је супротно самој суштини уговора о доживотном издржавању. Ова околност битно утиче на карактер уговора, а није оцењена.

С обзиром на лични карактер уговора о доживотном издржавању и на околност да на једном од два уговора која су предмет овог спора не испуњава услове предвиђене законом, било је потребно да се утврди и намера уговорних страна у погледу обавезе издржавања тужених за случај смрти једног од прималаца издржавања, што је такође изостало.

Најзад, од тога да ли је одје реч о дељивом или недељивом правном односу, зависи и активна легитимација. Ако је однос недељив, довољно је учешће тужиље, а ако је дељив потребно је и учешће лица која би била позвана на наслеђе да уговори о доживотном издржавању нису били закључени."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 2282/92 од 17.9.1992)

Ништавост споразума о одрицању од наслеђа које није отворено

Споразум о одрицању од наслеђа, закључен између претка и потомка по одредбама члана 140. савезног Закона о наслеђивању не производи никакво правно дејство ако је до смрти оставиоца и отварања његовог наслеђа дошло после ступања на снагу републичког Закона о наслеђивању СР Србије.

Из образложења:

"Према стању у списима, тужилја је 22.12.1967. године закључила са својим оцем, сада пок. Ж. споразум о одрицању од наслеђа које би јој припало после његове смрти. Тај споразум оверен је код Општинског суда под бројем 614/67. од 22.12.1967. године.

Општински суд је усвојио тужбени захтев тужилје и утврдио да је ништав наведени споразум о одрицању од наслеђа које није отворено, налазећи да тужилја има законско право наслеђивања свога оца умрлог 13.11.1989. године.

Но, Окружни суд је по жалби туженог преиначио првостепену пресуду тако што је одбио тужбени захтев тужилје налазећи да се пуноважност о одрицању од наслеђа закљученог са претком има ценити по одредби члана 140. савезног Закона о наслеђивању који је био на снази у време када је споразум постигнут а не према републичком Закону важећем у време смрти оставиоца.

По схватању Врховног суда побијена другостепена пресуда заснована је на погрешној примени материјалног права. У овом предмету, према одредби члана 232. Закона о наслеђивању СР Србије има се применити тај Закон о наслеђивању, с обзиром да је у питању одрицање од наслеђа које је отворено смрћу оставиоца за време важења тог закона а према члану 135. одрицање од наслеђа које није отворено нема никаквог правног дејства.

Сама чињеница да је наведени споразум о одрицању од наследства закључен у складу са одредбом тада важећег члана 140. савезног Закона о наслеђивању није од значаја за одлуку у овом спору. Ово зато што је у међувремену ступио на снагу републички Закон о наслеђивању чије одредбе императивне природе прописују да одрицање од наслеђа које није отворено нема никаквог правног дејства и да се тај закон примењује на сва наслеђа отворена после његовог ступања на снагу."

(Решење Врховног суда Србије, Рев. 697/92 од 26.3.1992)

Раскид и поништај уговора о доживотном издржавању

Разлози за раскид уговора о доживотном издржавању се разликују од разлога за поништај тог уговора па се тужба за поништај уговора не може заснивати на чињеницама које чине разлог за раскид и обрнуто.

Из образложења:

"Тужиоци су тражили поништај уговора о доживотном издржавању због тога што тужени Ј. као давалац издржавања, није извршавао своје уговорне обавезе према мајци М., примаоцу издржавања, која је умрла пре подношења тужбе у овој парници. Иако извршење обавезе не може бити разлог за поништај уговора већ за његов раскид, првостепени суд је одлучивао као да је то могуће па је одбио тужбени захтев налазећи да је "поништај

овог уговор због неиспуњења уговора могла да тражи само покојна М., односно уговарач, или наследник, уколико је тужба поднета од стране уговарача који у међувремену умире". Тиме је показао да и он не разликује поништај од раскида уговора, због чега није био у стању да правилно суди и одлучује. Како се захтев за поништај уговора не да разматрати из угла разлога за раскид уговора и обрнуто, побијана пресуда се не може са сигурношћу испитати, што представља битну повреду поступка из члана 354. став 2. тачка 13 ЗПП, на коју се нази и по службеној дужности. То је био разлог што је овај суд, у смислу члана 369. став 1. ЗПП укинуо првостепену одлуку и предмет вратио на поновно суђење које ће обавити надлежан општински суд у смислу чл. Закона о судовима.

У поновном поступку првостепени суд ће затражити да се тужилачка страна изјасни да ли тражи поништај или раскид уговора. У првом случају спор ће решити по одредбама чл. 103 до 117 Закона о облигационим односима (уз примену одговарајућих прописа о уговору о доживотном издржавању), док ће га у другом решити по одредбама чл. 124 до 132 Закона о облигационим односима".

(Решење Верховног суда Србије Гж. 234/92 од 23.4.1994)

Припремио др Зоран Ивошевић

ОДЛУКЕ САВЕЗНОГ УСТАВНОГ СУДА

Закон може престати да важи и кад није укинут: ни изрично ни прећутно

Група грађана оспорила је уставност одредби члана 24. Закона о аграрној реформи и колонизацији ("Сл. лист Демократске Федеративне Југославије", број 64/45) и одредбе члана 10. став 1. тачка 2. Уредбе о спровођењу насељавања бораца у Војводини ("Сл. лист ДФЈ", број 72/45).

Савезни уставни суд закључио је да ни Закон о аграрној реформи и колонизацији ни оспорена уредба нису акти који су на снази. У питању су акти чије је важење престало: извршењем Закона, односно Уредбе, тј. извршењем аграрне реформе и насељавањем бораца у Војводини, после Другог светског рата, тј. првих дана из рата. С обзиром на време у које су ти акти престали важити, они не могу бити оцењивани са становишта њихове сагласности/несагласности с Уставом СРЈ ни по одредби члана 124. став 2. тога устава, по којој Савезни уставни суд може одлучивати о уставности/законитости аката који су престали да важе, ако од престанка важења до покретања поступка за оцењивање њихове уставности/законитости није протекло више од једне године. С обзиром на време кад су оспорени акти престали да важе, Савезни уставни суд не може одлучивати о уставности, односно о законитости тих аката.

(Савезни уставни суд, решење I У број 25/95, од 29. марта 1995)

Обавеза истицања фирме, прописана Законом о предузећима, не ослобађа предузеће обавезе на плаћање таксе на фирму, по републичком закону

Одредбом члана 14. став 1. тачка 4. Закона о комуналним таксама и накнадама ("Сл. гласник Републике Србије", бр. 11/92, 75/92, 53/93 и 28/94) прописано је да се локалне комуналне таксе могу уводити на истицање